

УДК 177.9

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2021.4.12>**Готинян-Журавльова Віталія Віталіївна**

доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри філософії, професор кафедри культурології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
вул. Дворянська 2, м. Одеса, Україна
orcid.org/0000-0003-0830-3893

ВПЛИВ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗМІН У СУСПІЛЬСТВІ НА СИСТЕМУ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ВЧЕНОГО

У статті розглядаються вплив змін, які відбуваються в суспільстві, на пріоритети сучасної науки та систему ціннісних орієнтацій і роботу вченого. Зміни, які останнім часом відбулися в суспільстві, не могли не відбитися на роботі вченого. Так, за останні сто років науковці почали займатися переважно прикладними дослідженнями. Фундаментальна наука відійшла на другий план. Більшість прикладних досліджень має замовників, спонсорів, які фінансують ці проєкти і мають певні права на результати досліджень. А замовник не вважає за необхідне ділитися результатами досліджень, оскільки вони є його власністю та засобом для досягнення іншої мети. Для сучасної науки характерна ситуація, коли вчені перестають ділитися результатами власних досліджень, оскільки, по суті, вони їм не належать. Статті пишуться таким чином, щоб «сказати» якомога менше, надати неповну інформацію, яку неможливо було б використати в інших лабораторіях іншим вченим. Гонитва за грантами, грошовими винагородами, робота на замовника дають певну фінансову стабільність вченому, але він при цьому втрачає можливість вільного спілкування, обміну інформацією і поширення результатів власних досліджень. Така ситуація була неприпустимою для вчених XIX та XX століть. Таким чином, зміни, які відбуваються в суспільстві, неодмінно приводять до змін у науці, а це відбивається на ціннісних орієнтаціях вченого, зокрема на його ставленні до роботи, настрої, емоційному стані. Перед вченим постає вибір: працювати в межах фундаментальної науки і вільно розпоряджатися результатами досліджень або працювати на замовника, отримуючи значно більший дохід, але обмежуючи власну можливість розпоряджатися результатами досліджень. Отже, уявляти науку щось об'єктивне, незалежне від суб'єктів, вчених, на нашу думку, є дуже спрощеним, примітивним поглядом на реальний стан речей.

Ключові слова: вимірювання, безеталонне вимірювання, ціннісні орієнтації вченого, фундаментальна наука, наука прикладна, замовник.

Вступ. Еталонне вимірювання отримало таке широке застосування завдяки простоті процедури вимірювання і об'єктивності, незалежності від суб'єкта, який проводить вимірювання, отриманих результатів. Науковці не припиняють повторювати, що чисельні результати, які були отримані саме завдяки еталонному вимірюванню, мають універсальний об'єктивний характер, і тому їх можна піддавати математичній обробці. Але варто підкреслити, що вимірювання (еталонне вимірювання також) методологічно пов'язане зі спостереженням, зокрема, ті вимірювання, які відбуваються за допомогою шкал вимірюваних приладів, де результат отримуємо завдяки зчитуванню показників зі шкали. Є навіть думка, що будь-яке вимірювання фізичної величини, яке відбувається за допомогою вимірювального приладу зі шкалою, можна звести до вимірювання довжини. Так, Р.Б. Ліндсей зазначає, що «всі вимірювання можна звести до приписування певного числа збігу стрілки вимірюваного приладу і різки на його шкалі» [1, с. 465], бо вимірювана величина, по суті, визначається відстанню від нульової позначки до положення, яке зайняла стрілка. А тут є елемент спостереження, який вимагає від дослідника уваги і зосередженості. Крім того, варто підкреслити, що результати будь-якого спостереження (навіть наукового спостереження, етапи якого ретельно продумуються) не є об'єктивними. У науці є спеціальний термін «інтерсуб'єктивність», який вказує на те, що вимірювання було побудоване таким чином,

щоб звести до мінімуму елемент суб'єктивності (вплив дослідника, його уваги, емоцій, настрою, системи цінностей на результат спостереження), і будь-які інші дослідники, повторюючи це спостереження, могли отримати такий результат. Але було б цікаво дослідити не лише вплив емоцій, настрою і системи цінностей, а й те, як впливають зміни, які відбиваються в суспільстві, на систему ціннісних орієнтацій вченого і на подальший розвиток науки.

Серед філософів, методологів науки, які досліджували використання альтернативних видів вимірювання та їх застосування в науці, зокрема в науках суспільно-гуманітарного циклу, варто згадати К. Берку, Р. Ліндсея, О.П. Пунченка. У процесі аналізу основних концепцій і уявлень щодо системи цінностей і ціннісних орієнтацій ми спиралися на роботи відомих сучасних українських і закордонних вчених: К. Левіна, І. Кона, Б.Ф. Скіннера, В.Г. Алексєєвої, В.С. Бліхара, В.В. Водзянської, АІ. Донцова, О.М. Єременка, Н.А. Журавльової, Е.В. Ільєнкова, В.В. Ільїна, О.О. Ручки. У процесі аналізу змін, які відбувалися останнім часом у науці, ми спиралися на роботи Дж. Агассі та Б.І. Пружиніна.

Метою статті є аналіз впливу змін, які відбуваються в суспільстві, на пріоритети сучасної науки та систему ціннісних орієнтацій і роботу вченого.

Використання процедури шкалування замість еталонного вимірювання змусило вчених і методологів науки поділити вимірювання на фізичні і позафізичні. Як зазначає К. Берка, позафізичне вимірювання «концептуально і операційно пов'язане з людиною, точніше кажучи, з такими її суб'єктивними властивостями, як, наприклад, емоції, настанови, бажання і т.п., інакше кажучи, з такими його властивостями, які, в принципі, не можна вимірити» [2, с. 28]. Саме вплив суб'єктивних властивостей дослідника на процес і результат вимірювання, на думку К. Берки, відрізняє більшість вимірювань, які відбуваються в точних науках, від вимірювань, які проводять дослідники в суспільно-гуманітарних науках, де сама процедура вимірювання вимагає створення шкал, педагогічних і психологічних тестів, анкет для опитування, які не можна створити однаковими, універсальним, такими, на які не буде впливати автор. Позафізичне вимірювання так само, як і еталонне вимірювання (або, за класифікацією К. Берки, фізичне вимірювання), методологічно пов'язане з класифікацією і спостереженням. Воно також визнається методологами як певний вид класифікації, має два основних елемента: об'єкт вимірювання і результат вимірювання, але результат вже не є тим об'єктивним, універсальним числом, яким він є в еталонному вимірюванні. Зазвичай вимірювальними приладами є не лише шкали, а й «спостереження, анкета, бесіда» [2, с. 29]. Оскільки шкалами в позафізичному вимірюванні найчастіше виступають не шкали вимірювальних приладів, а ті, які створюються дослідниками (номінальна, порядкова, інтервальна, тощо), цим зумовлена його залежність від суб'єктивних факторів, зокрема, від мети, яку визначає автор.

На нашу думку, безеталонне вимірювання є позафізичним вимірюванням. Так, якщо ми проаналізуємо вид безеталонного вимірювання, який засновано на порівнянні вимірюваного об'єкта з об'єктом, який обрано квазіеталоном вимірюваної величини (позначається такий вид безеталонного вимірювання як $R(m_1, m_2)$) [3], то тут сам вибір квазіеталонів безпосередньо залежить від дослідника, який проводить вимірювання. Квазіеталонів може бути кілька, як у прикладі з вимірюванням довжини Удава. Пригадаємо, спочатку квазіеталоном для порівняння довжини був Папуга, потім Мавпочка, потім Слононя. А чому саме ці звірятка, а не інші? Пригадаємо приклад із вимірюванням твердості мінералів за відомою шкалою Мооса. Шкала була запропонована німецьким мінералогом Фрідріхом Моосом в 1811 році і містила десять найбільш поширених мінералів: тальк, гіпс, кальцит, флюорит, апатит, ортоклаз, кварц, топаз, корунд, алмаз. Але майже для всіх мінералів можна знайти аналоги зі схожою твердістю. Так, тальк можна замінити на графіт, гіпс – на слюду, кальцит – на золото або срібло, кварц – на гранат або турмалін. Єдиним мінералом, якому важко знайти аналог, є алмаз. Близьким за твердістю до нього є ельбор, але природного аналога алмазу за твердістю не існує. Крім того, є й інші методи вимірювання твердості, зокрема метод Віккерса, Роквелла. Процедура створення нормативно орієнтованих тестів теж безпосередньо залежить від автора, його вимогливості і скрупульозності, від того, як, на його думку, глибоко мають вивчити матеріал ті, хто буде тестувати.

Те саме стосується виду безеталонного вимірювання, який засновано на порівнянні вимірюваної ознаки, яка належить досліджуваному об'єкту, з ознакою, що вибрана як умовний квазіеталон. Цей вид безеталонного вимірювання позначається як $R[(m^*)P_1, P_2]$ [3]. Знов таки, в процедурі цього виду вимірювання є ознака-квазіеталон, яка вибирається дослідником, може виявитися не зовсім вдалою і бути замінена на іншу, а може бути використана як квазіеталон лише в одному вимірюванні. Вибір будь-якого квазіеталону безпосередньо залежить від дослідника, його можливостей, уважності, вибагливості, скрупульозності. Прикладами цього виду вимірювання були відомі шкали англійських адміралів Бофорта і Дугласа, які були настільки вдало складені, що їх використовують досі, додавши й уточнивши певні моменти. Оцінка вчителем якості знань учнів, їхньої, наприклад, усної відповіді, теж безпосередньо залежить від вимогливості вчителя, а інколи, на жаль, і від інших суб'єктивних факторів: його настрою, стану здоров'я, навіть від мотивації і зацікавленості в роботі.

Звернімося до виду безеталонного вимірювання, який засновано на зіставленні ознаки з вимірюваною річчю з метою з'ясувати, чи належить ознака вимірюваній речі, і який позначається як $R(P, m)$ [3]. У цьому випадку також певною мірою присутній елемент суб'єктивності і відчувається вплив дослідника на вибір цих ознак, які приписуються об'єкту вимірювання. Так, під час безпосереднього огляду пацієнта відбувається зіставлення опорних діагностичних ознак із симптомами, в результаті чого лікар з'ясовує, чи саме на цю хворобу є хворим пацієнт. За власним досвідом кожен із нас знає, що, крім, здавалось би, еталонних ознак хвороби, є ще компетентність лікаря, його уважність, стан його власного здоров'я, зацікавленість у лікуванні і одужанні пацієнта тощо.

Під час пандемії, локдаунів і карантинів у більшості людей, окрім страху за своє життя, страху втратити здоров'я, з'явився страх втратити роботу, з'явилася невпевненість у «завтрашньому дні» і, як наслідок цього, депресивний стан. Тому дуже популярними стали тести, засновані на шкалі депресії Бека, які визначають ступінь депресії. Ця шкала була запропонована А.Т. Беком та його колегами в далекому 1961 році. Розроблена вона на основі клінічних спостережень автора, в результаті яких був виявлений певний набір найбільш значимих симптомів депресії і найбільш характерних скарг від пацієнтів. Далі цей набір симптомів був співвіднесений із клінічним описом депресії. На основі цього був розроблений тест, який складається із 21 категорії симптомів і скарг. Кожна категорія містить 4–5 тверджень, які відповідають симптомам депресії. Ці твердження розташовані за ступенем збільшення симптоматики в загальну ступінь тяжкості захворювання. Якщо спочатку тестування проходило під наглядом лікаря чи психолога, то нині процедура проходження тесту спростилася і той, хто кого тестують, сам вибирає твердження з переліку, які найбільше відповідають його теперішньому стану. Тест визначає теперішній актуальний стан того, хто його проходить, а тому на пряму залежить від його емоційного настрою та емоційного стану. Якщо людина чимось пригнічена, якщо саме сьогодні з нею щось трапилося, то навряд чи результати тесту будуть сприятливими. Велика ймовірність того, що буде визначена, наприклад, легка депресія. Тому варто підкреслити важливість проходження цього тесту несамотійно у спрощеній формі, а саме під наглядом компетентного спеціаліста, який, крім тесту, буде оцінювати анамнестичні дані, показники інтелектуального розвитку, інші параметри.

Останній четвертий вид безеталонного вимірювання, що базується на комбінації ознак, якими вимірюється, описується і з яких інколи утворюється вимірювана річ, і що позначається як $R(P_1, P_2, P_3, \dots)$ [3], містить елементи суб'єктивізму. Так, у психології часто проводяться вимірювання особливості поведінки людини, певних відмінностей між людьми відповідно до властивостей їхньої поведінки, психічного стану, тобто вимірювання, по суті, є методом фіксації стану, поведінки об'єкта дослідження і змін цього стану як відповіді на експериментальний вплив на нього. Але наша поведінка залежить від безлічі суб'єктивних факторів, пов'язаних не лише зі станом нашого психологічного здоров'я, а й зі станом нашого здоров'я загалом, з усіма умовами, які передували проходженню тесту. Як зазначалося раніше, в теорії суперечки існує так звана «хитрість артиста», яка має допомогти тому, хто її застосовує, зіпсувати настрої своєму

супротивнику і тим самим змінити на свою користь хід суперечки. Чому? Тому що перемога в будь-якій суперечці залежить від безлічі факторів: наявності аргументів, зв'язку аргументів із тезою, вміння і знань із дедукції та індукції, кількості часу на відповіді на запитання, а ще від нашого стану, настрою, бажання перемогти. «Хитрість артиста» полягає в тому, щоб сказати щось неприємне супротивнику (повідомити неприємну новину, негативно висловитися стосовно його роботи або родини, зробити «комплімент» щодо того, як він постарів, погладшав, тощо, грубо образити, перейти на особисте) і «збити» тим самим його переможний настрій.

Може скластися враження, що позафізичне, а разом із ним і безеталонне вимірювання занадто залежать від суб'єктивних факторів, щоб бути методом пізнання. Але, як не намагаються методологи, позбутися суб'єктивізму в науці неможливо. Наука не є універсальним механізмом, який може функціонувати відокремлено від людей, вчених, які створюють цю науку. А позбавити людину впливу емоцій, мети, ціннісних орієнтацій, які сформувалися в неї протягом її життя, неможливо. Є вислів: хто володіє собою, той володіє світом. Але досі ми так і не дізналися, хто з людей може настільки оволодіти собою, настільки «вимкнути» емоції, систему цінностей, власних бажань, щоб оволодіти світом.

Звернімося до цікавої і актуальної роботи Б.І. Пружиніна [4], де він посилається на статтю про дослідження в галузі ракових пухлин на молекулярному рівні, яка була опублікована в науковому журналі «Nature». Зокрема, автори статті констатували, що із 53 перевірених у лабораторії публікацій, які містили результати дослідження за тією тематикою, лише результати 6 досліджень більш-менш вдалося відтворити. Наголосимо, що результати 47 досліджень, які були опубліковані у відомих наукових виданнях, не вдалося відтворити в інших лабораторіях. Пригадаємо, що однією з характеристик наукового знання, хоча підкреслити, саме наукового знання, є повторюваність результатів іншими дослідниками в інших лабораторіях. Чому ж тоді так відбувається? Про що йдеться? Що це? Халатна недбалість, через яку у відомі наукові журнали потрапила неперевірена інформація, чи гонитва за грантами, публікаціями в «рейтингових журналах», що входять до популярних наукометричних баз, і саме наявність яких, а не знання, талановитість, досвідченість, педантичність, чесність вченого, визначає його рейтинг, чи фальсифікація результатів задля отримання певних переваг?

На жаль, така ситуація стала типовою для сучасної науки і була зовсім неприпустимою для вчених XIX століття. Так, на питання Наполеона III, чому Луї Пастер не отримує прибутку зі своїх відкриттів, той відповів, що вважає принизливим для французького вченого отримувати гроші за свої відкриття. А, як відомо, Луї Пастер був одним із фундаторів мікробіології, творцем ідеї вакцинації, винахідником вакцин проти сибірської виразки, курячої холери, сказу. Перша приватна хімічна лабораторія, в якій проводили дослідження «за гроші», «за винагороду» була відкрита Юстасом Лібігом і була скоріше винятком, ніж правилом.

Висловити припущення, яке потім не знайде підтвердження, поставити експеримент, результати якого потім не зможуть відтворити інші вчені, було неприпустимим для вченого того часу, бо могло коштувати йому наукового ім'я і наукової кар'єри. Дж. Агассі зазначає, що вимога абсолютної демонстративності в науці «змушувала визнавати вченого «винним в <...> помилці, якій немає вибачення» (посилаючись на сера Джона Гершеля), якщо він висловить припущення, яке може виявитися хибним» [5, с. 138–139]. Виникла ситуація, в якій краще було промовчати, ніж висловити припущення, яке потім могло виявитися хибним, або посилатися на результати експерименту, які потім неможливо було б отримати в інших лабораторіях. Такі вимоги перетворювали життя вченого на пекло, але вони існували. Історії науки відомий випадок, коли на початку XX століття знаний французький фізик Рене Проспер Блондо повідомив про відкриття нових промінів, яке було зроблено в його лабораторії. Але в інших лабораторіях повторити цей експеримент не вдалося. Через це Рене Проспер Блондо втратив розум.

Які зміни відбулися в самій науці, що для вчених перестало бути значимим висловити майже бездоказове припущення, втратити контакт із передовою межею науки, не знати про новітні відкриття, не користуватися новітніми технологіями, стало неважливим, якщо раптом тебе стануть вважати «старомодним», несучасним і ти втрадиш контакт із молодими поколіннями

вчених? Усі ці питання бентежили вчених ХХ століття. Які зміни в системі ціннісних орієнтацій вченого відбулися за останні сто років?

По-перше, варто підкреслити, що зміни відбулися в самій науці і в суспільстві. У ХІХ–ХХ століттях розвивалася переважно «чиста» фундаментальна наука, яка займалася насамперед розробкою цілісної системи знань, а тому серед основних вимог до наукового знання були аргументованість, повторюваність, загальнозначимість знання. Наприкінці ХХ – на початку ХІХ століття на перший план виходять прикладні дослідження, які мають зовсім інші цілі і зовсім інші вимоги до отриманого знання. П.Л. Капіца зазначав ще в 1934 році: «У нас постійно плутають чисту науку з прикладною. Це природно і зрозуміло, але в той же час є джерелом багатьох помилок. Різниця між прикладною науковою роботою і чистою науковою роботою – в методах оцінки. Тоді як будь-яку прикладну роботу можна безпосередньо оцінити за тими чи іншими конкретними результатами, які мають бути зрозумілими навіть неексперту, чисту наукову діяльність оцінити вкрай складно і ця оцінка доступна більш вузькому колу людей, які спеціально цікавляться цими питаннями» [4, с. 7]. Точніше ці зміни не опишеш. У сучасній науці в основному акцент зроблено на прикладних дослідженнях, оскільки вони локалізовані, стосуються вирішення конкретних завдань і здебільшого мають практичне застосування, що буде приносити прибуток його авторам чи власникам.

Однією із суттєвих відмінностей прикладного дослідження від фундаментального є наявність у прикладних дослідженнях ще однієї фігури – замовника дослідження. Будь-яке сучасне ґрунтовне дослідження потребує сучасного обладнання, новітніх реактивів, закупки відповідних ліцензійних комп'ютерних програм, штату співробітників тощо. Зазвичай фінансування йде або з боку держави, або з боку замовника. Замовника, спонсора певного дослідження найчастіше цікавлять не фундаментальні знання як самоціль, а змога реалізувати нові знання задля отримання певної вигоди, наприклад отримати прибуток із виробництва вакцини, яка була створена вченими на його замовлення. Отримані знання він вважає своєю власністю, адже він профінансував процес їх отримання. Оскільки знання зазвичай були не самоціллю, а засобом для отримання прибутку в подальшому, замовник не має жодного наміру поширювати їх, оскільки він вклав у них власні гроші, і забороняє поширення отриманих знань їхнім авторам.

Що в цій ситуації залишається робити вченому? Знов або мовчати про свої дослідження, або говорити про них так, щоб не видати нічого зайвого. Сказати про свої дослідження так, щоб промовчати про певні нюанси, незнання яких не дасть змоги відтворити експеримент іншим дослідникам в інших лабораторіях, бо хтось зможе скоріше запатентувати, презентувати широкому загалу, виграти грант або отримати ще якісь переваги. На жаль, у сучасній науці перед вченим стоїть жорсткий вибір: працювати на своє ім'я або працювати на замовника заради отримання певних статків.

Під впливом змін, які відбулися в суспільстві, відбулися певні зміни в науці, а це своєю чергою змінило систему ціннісних орієнтацій більшості вчених. Те, що було неприпустимо для вчених ХІХ–ХХ століть, як-от замовчування результатів досліджень або подання їх у такій формі, щоб їх не можна було відтворити, стало буденністю для більшості вчених ХХІ століття. Страх не встигнути за стрімким розвитком науки, відстати від її передового краю, навіть на деякий час, із поважної причини (наприклад, хвороба, сімейні обставини, тощо), виявлятися «несучасним», не обізнаним у нових знаннях, технологіях, методиках, нецікавим для молодих вчених та вчених світового рівня, який бентежив уми відомих вчених ХХ століття, перестає бути чимось значущим і важливим для вчених ХХІ століття, адже більшості з них достатньо бути обізнаними у вузькій галузі прикладних досліджень. Дедалі частіше перед науковцями стоїть вибір: залишитися у фундаментальній науці і працювати на своє ім'я або перейти до прикладної науки, фактично продати свої майбутні відкриття, не заробити собі ім'я, але тим самим забезпечити себе і свою родину. А оскільки в системі ціннісних орієнтацій людини родина і родинне щастя стоять переважно на першому місці, дедалі частіше вибір робиться на користь забезпечення власної родини.

Висновки. Отже, зміни, які відбуваються в суспільстві, неодмінно приводять до змін у науці, а це відбивається на ціннісних орієнтаціях вченого, зокрема на його ставленні до роботи, настрої,

емоційному стані. А тому уявляти науку щось об'єктивне, незалежне від суб'єктів, вчених, на нашу думку, є дуже спрощеним, примітивним поглядом на реальний стан речей. Слід визнати, що суб'єктивний фактор і аксіологічну складову частину не можна виключити ані з науки загалом, ані з будь-якого дослідження, ані з процедури вимірювання зокрема. Тому іншою цікавою темою є аналіз ціннісних орієнтацій особистості, того, як вони формуються і змінюються протягом життя. Окрему зацікавленість викликає можливість безеталонного вимірювання процедури формування і змін ціннісних орієнтацій, які відбуваються протягом життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Lindsay R.B. The future of theoretical physics. *Phil. of Science*, 5, 1938. 343 p.
2. Берка К. Измерения. Понятия, теория, проблемы. М.: Прогресс, 1987. 320 с.
3. Готинян-Журавльова В.В. Соціально-філософські складові безеталонного вимірювання: види, визначення, застосування : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 358 с.
4. Пружинин Б.И. Культурно-историческая эпистемология: концептуальные возможности и методологические перспективы. *Вопросы философии*. 2014. № 12. С. 3–14.
5. Agassi J. Science and Society. *Boston Studies in the Philosophy of Science*. Boston, Dordrent: Reidel, 1981. Vol. 65. Pp. 104–118.

REFERENCES

1. Lindsay, R.B. (1938). The future of theoretical physics. *Phil. of Science*, 5, 343 p. [in English].
2. Berka, K. (1987). *Izmereniya. Ponyatiya, teorii, problemy*. [Measurements. Concepts, Theories, Problems]. M.: Progress, 320 p. [in Russian].
3. Hotynian-Zhuravlova, V.V. (2020) *Sotsialno-filosofski skladovi bezetalonnogo vymiriuvannia: vydy, vyznachennia, zastosuvannia: monografiia*. [Social-philosophical components of standardless measurement: types, definitions, applications: monograph] Odessa: Vydavnychiy dim "Helvetyka", 358 p. [in Ukrainian].
4. Pruzhinin, B.I. (2014). *Kul'turno-istoricheskaya epistemologiya: konceptual'nye vozmozhnosti i metodologicheskie perspektivy* [Cultural-historical epistemology: conceptual possibilities and methodological perspectives] *Voprosy filosofii*, 2014. № 12. Pp. 3–14. [in Russian].
5. Agassi, J. (1981) *Science and Society*. *Boston Studies in the Philosophy of Science*. Boston, Dordrent: Reidel, Vol. 65. Pp. 104–118. [in English].

Gotynyan-Zhuravlyova Vitaliya Vitaliivna

Doctor of Philosophical Sciences, Docent,
Professor at the Department of Philosophy, Professor of the Department of Cultural Studies,
Odessa I. I. Mechnikov National University
2, Dvoryanskaya str., Odessa, Ukraine
orcid.org/0000-0003-0830-3893

INFLUENCE OF SOCIOCULTURAL CHANGES IN SOCIETY ON THE SYSTEM OF VALUE ORIENTATIONS OF THE SCIENTIST

The article discusses the impact of changes taking place in society, the change of priorities of modern science and the system of value orientations and the work of the scientist. The changes that have recently taken place in society could not but affect the work of the scientist. Therefore, over the past hundred years, scientists have begun to engage mainly in applied research. Fundamental science has come to the fore. The vast majority of applied research has customers, sponsors who finance these projects and have certain rights to research results. Moreover, the customer does not consider it necessary to share the results of research, since they are his property and a means to study another purpose. Modern science is characterized by a situation when scientists stop sharing the results of their own research, because, in fact, they will not give them. Articles are written in such a way as to "say" as little as possible, to provide incomplete information that could not be repeated in other laboratories by other scientists. The pursuit of grants, monetary rewards, work for the customer, provides a certain financial stability to the scientist, but at the same time he loses the opportunity

to freely communicate, exchange information and disseminate the results of his own research. This situation was unacceptable for scientists of the 19th and 20th centuries. Thus, the changes that occur in society certainly lead to changes in science, and this is reflected in the change in the value orientations of the scientist, in particular, in his attitude to work, mood, emotional state. Scientists face a choice: to work within the fundamental science and freely dispose of the results of research or work for the customer, receiving a much higher income, but limiting their own ability to dispose of the results of research. Therefore, to imagine science something objective, independent of subjects, scientists, in our opinion, is a very simplified, primitive point of view on the real state of affairs.

Key words: *measurement, standardless measurement, value orientations of the scientist, fundamental science, applied science, customer.*